

Osaamisella soteen

26.1.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Hankkeen aikataulu

- Hanke käynnistyy 1.8.2017 ja asetetaan eduskunnan vaalikauden loppuun asti.
- Hankkeen ohjausryhmän johdolla tehdään ensimmäinen väliraportti vuoden 2017 loppuun mennessä.
- Hankkeen loppuraportti valmistuu tukemaan sote-uudistuksen toimeenpanoa, ennen hankkeen määräajan päättymistä.
- VN TEAS-hanke Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus, Itä-Suomen yliopisto

Osaamisella soteen, hankkeen tausta

- Sote-uudistuksen onnistuminen edellyttää myös henkilöstön osaamisen kehittämistä, sillä muuttuviin palveluihin ja toimintatapoihin liittyy uusia osaamistarpeita.
- Maakunnissa ja alueilla on käynnistetty useita osaamiseen keskittyviä hankkeita, mutta valtakunnallista kokonaisnäkemyistä kaivataan. Uudet osaamistarpeet tulee kartoittaa, jotta riittävä osaaminen pystytään koulutuksella varmistamaan sekä muutostilanteessa että sen jälkeen.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat yhteistyössä tunnistaneet erityisiksi haasteiksi järjestämis- ja tuottamisvastuisiin, palveluohjaukseen sekä kustannusvaikuttavuuteen liittyvät osaamistarpeet.

Toimeksianto: tiekartta sote-uudistuksen vaikutuksista osaamisen uudistamiseen

1) Hankkeessa tunnistetaan keskeiset osaamisen uudistamisen tarpeet sosiaali- ja terveyshuollon palvelujärjestelmää tukevassa koulutuksessa.

- Täydennyskoulutustarpeet vuoden 2017 loppuun mennessä ja niihin liittyvät mahdolliset lisärahoitusehdotukset.
- Tutkintoon johtavan koulutuksen muutostarpeet kartoitetaan 2018 loppuun mennessä.

Lisäksi tiiviissä yhteistyössä korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa esitys siitä, miten koulutus- ja tutkimusjärjestelmä voi vastata näihin muutostarpeisiin.

- Miten koulutusjärjestelmän tuottamaa osaamista voidaan hyödyntää nykyistä paremmin?
- Miten korkeakoulujen tulisi jatkossa organisoida työelämä- ja kehittämissyhteistyönsä sote-sektorilla maakuntien kanssa?
- Millä tavoin korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnalla voidaan tukea uudistuvan sote-järjestelmän tarpeita?

2) Hanke lisää valtakunnallista koordinaatiota koulutuksen kehittämisessä ja vauhdittaa sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan ja koulutusjärjestelmän välistä vuoropuhelua ja asiantuntijoiden yhteistyötä.

3) Ohjausryhmä ohjaa hankkeen tueksi tehtävien tutkimusten ja selvitysten etenemistä.

Ohjausryhmä kokoaa työn tueksi asiantuntijaverkoston ja kuulee keskeisiä sidosryhmiä. Osana hanketta järjestetään osallistavaa työskentelyä keskeisille sidosryhmille.

Työseminaari 31.10.2017 - keskeisiä osaamisen kehittämisen teemoja

- palvelujärjestelmäosaaminen, järjestämisaosaaminen, palvelupolkujen rakentaminen, sosiaali- ja terveys, sekä perus- ja erikoistason integraation edellyttämä osaaminen
- ohjauksen paradigma, palveluohjaus, asiakasosallisuus ja kohtaaminen, palvelumuotoilun näkökulma
- ennaltaehkäisy, potilaan aseman muutos, toimintakykyä tukeva työote
- uudet tehtäväkuvat ja tehtäväsiirrot, ”moniammatillinen yhteistyö”, boundary work
- digitalisaatio ja teknologia, etäpalvelut
- tekoäly, robotisaatio, health data science
- tiedolla johtaminen, kustannus-vaikuttavuus –analyysi, kustannustietoisuus, tietoon perustuva toiminta, tiedon tuotanto

- Asenteet ja kunnioitus sekä muita ammattilaisia että asiakkaita kohtaan, eri ammattilaisten osaamisen hyödyntäminen, yhdessä toimiminen.
- Keskijohto/johto muutoksen tekijänä. Osaamisen johtaminen.
- Tietoon perustuva toiminta.
- Opetusmuodoista keskusteltiin: tarvitaan moniammatillista toteutusta, asiakas -caseja, puhuttelevia esimerkkejä, koulutuksen tuomista osaksi toiminnan kehittämistä ja työn prosesseja
- Myös kansalaisten osaamisen kehittäminen.
- Modulaariset koulutukset

Ehdotus täydentävän osaamisen tarpeista

Koko sote-henkilöstön yhteiset osaamistarpeet

- Uudet toiminta- ja palvelumuodot että uuden palvelujärjestelmän tunteminen. Sote-uudistuksen tavoitteiden, sote-järjestelmän toiminnan ja uuden lainsäädännön tunteminen keskeisiltä osin antavat koko henkilöstölle viitekehyksen toimintaympäristön muutoksista
- Valmiudet moniammatillisissa tiimeissä työskentelyyn, palvelukokonaisuuksien tuntemiseen ja jatkuvuuden varmistamiseen palveluiden rajapinnoissa.
- Digitalisaation vaikutukset kaikkien henkilöstöryhmien työn tekemisen tapoihin. Eri alojen asiantuntijoiden osaamisen tunnistaminen ja osaamisen jakaminen.
- Muutokset asiakkaiden oikeuksissa ja valinnanvapauden laajeneminen edellyttävät maakunnan palveluverkon ja tietosuojasäännösten tuntemista.
- Kustannusvaikuttavuuden sekä kestävän kehityksen periaatteiden tunteminen.

Koko sote-henkilöstön yhteiset osaamistarpeet

- Pyritään hyödyntämään ensisijaisesti korkeakoulututkintoihin ja ammatillisiin tutkintoihin kehitettäviä osia ja jo olemassa olevaa koulutustarjontaa. Koulutuksen muotoja voivat olla esimerkiksi MOOCit (massive open online course) tai muuten digitaalisesti tuotettavat skaalautuvat koulutukset.
- Koulutukset rakennettaisiin suoritusavaltaan ja opintohallinnoltaan siten, että niitä voitaisiin hyödyntää korkeakoulututkintoon tai ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa, avoimen korkeakouluopetuksen järjestämisessä, ammatillisen koulutuksen tutkinnon osan toteuttamisessa tai täydennyskoulutuksessa.
- Kurssin sisältö ja suoritustapa voisivat vaihdella kohderyhmän mukaan.

Palveluohjaaja, case manager

- Palveluohjaajat, soveltuva sote-alan tutkinto
- Lakiehdotuksessa asiakkaan valinnanvapaudesta on tarkoitus säätää maakunnan liikelaitoksen ja suoran valinnan palveluntuottajan tehtävistä asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa ja palvelujen yhteensovittamisessa.
- Palveluohjaus – vs. yleinen neuvonta
- Asiakassuunnitelma olisi keskeinen työväline palvelujen yhteensovittamisessa asiakastasolla. Velvoite palveluiden yhteensovittamisesta koskisi erityisesti paljon erilaisia palveluja tarvitsevia asiakkaita ja edellyttäisi yhteistyötä muiden asiakkaalle palveluita tuottavien tahojen kanssa.

Palveluohjaajat

- Palveluohjaus on asiakaslähtöinen toimintamalli, jonka avulla arvioidaan paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden palvelutarvetta, suunnitellaan palveluja sekä koordinoidaan ja seurataan palveluiden toteutumista. Osa asiakkaista tarvitsee muita enemmän sosiaali- ja terveystalveluja.
- Palveluohjauksessa tehdään tiivistä yhteistyötä perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon, kuntoutuksen ja erikoissairaanhoidon kesken sekä järjestöjen, seurakuntien ja kunnan kanssa.
- Erityisesti muisti- ja monisairaat, mielenterveys- ja päihdeasiakkaat, vammaiset, iäkkäät, sotaveteraanit sekä vaativaa ja erityistä tukea tarvitsevat lapsiperheet hyötyvät palveluohjauksesta. Palveluohjaajat ovat keskeisessä roolissa maakuntien ja kuntien lapsi- ja perhepalvelujen yhteensovittamisessa.

Ehdotus palveluohjaajan koulutuksen järjestämisestä

- Palveluohjaajan koulutus järjestettäisiin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen erikoistumiskoulutuksena. Koulutus toteutetaan eri ammattialojen yhteisinä modulaarisina kokonaisuuksina, joista opiskelija voi valita sekä yliopiston että ammattikorkeakoulun tarjoamia opintoja.
- Korkeakoulut kehittävät 30 opintopisteen laajuisen palveluohjauskoulutuksen sisällön vuoden 2018 loppuun mennessä yhteistyössä sote-uudistuksen asiantuntijoiden, kuten Muutosjohdon akatemian, maakuntien, Tekesin ja Sitran kanssa. Koulutus aloitetaan vuoden 2019 alusta.

Laajennetut ja uudet tehtäväkuvat

- Esim. sairaanhoitajat, terveydenhoitajat, fysioterapeutit ja lähihoitajat maakuntien liikelaitosten ja sote-keskusten avosairaanhoidon vastaanotoilla sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöt maakuntien liikelaitosten sote-keskuksiin tuomissa jalkautuvan sosiaalihuollon tehtävissä.
- Sairaanhoitajien, terveydenhoitajien ja fysioterapeuttien laajennettujen tehtäväkuvien edellyttämän osaamisen kehittäminen on välttämätöntä maakuntien liikelaitosten ja yksityisten yritysten tuottamien sote-keskusten sujuvan ja tehokkaan toiminnan takia.

Laajennetut ja uudet tehtäväkuvat

- Tulevaisuudessa sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan avosairaanhoidon vastaanotto toiminta on osa maakuntien liikelaitosten ja yksityisten yritysten tuottamia sote-keskusten palveluita. Samoin fysioterapeutin suoravastaanotot tulevat olemaan osa maakuntien järjestämisvastuulle kuuluvien sote-keskuksen toiminnan kokonaisuutta ja asiakassetelillä hankittavia lääkinnällisen kuntoutuksen palveluita.
- Ammattikorkeakoulut ovat sopineet sairaanhoitajan vastaanotto toiminnan erikoistumiskoulutuksesta. Vastaanotto toimintaan soveltuu myös 45 opintopisteen laajuinen täydennyskoulutus oireenmukaisesta hoidosta ja rajatusta lääkkeen määräämisestä.

Ehdotus koulutuksesta – laajennetut ja uudet tehtäväkuvat

- Laajennetut ja uudet tehtäväkuvat edellyttävät työkokemusta, jolle oppiminen rakentuu. Koulutus järjestetään sekä ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksina että ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyössä järjestämänä täydennyskoulutuksena tai näiden yhdistelmänä. Molemmat koulutukset sisältävät työelämässä tapahtuvaa oppimista.
- Koulutuksen sisältönä mm. hoidon tarpeen arviointi, koko asiakkuusprosessin seuranta sekä omahoidon ja päätöksenteon tuki - digitalisaatiota hyödyntäen.
- Digitalisaation hyödyntäminen hoidon tarpeen arvioinnissa, koko asiakkuusprosessin seurannassa sekä omahoidon ja päätöksenteon tukena on oleellinen osa koulutuksen sisältöä. Järjestettävät koulutukset eriytyvät osin sisällöllisesti tehtävän mukaan.

Maakunnan järjestämisosaaaminen

- Maakunta- ja sote-uudistuksen myötä vastuu julkisista sosiaali- ja terveyspalveluista siirtyisi kunnilta maakunnille. Maakuntiin tarvitaan ammattilaisia, joiden vastuulla on maakuntien sote-järjestelmän ohjaus ja sen suunnittelu.
- Maakunnille säädettäisiin vastuu myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien yhteistyöstä. Valinnanvapauspalvelujen kautta muotoutuvan tuottajaverkon ohjaus olisi uusi tehtävä maakunnalle.
- Lakiesitykset antavat maakunnille monia erilaisia välineitä ohjata palvelutuotannon alueellista kehittymistä uudenaikaisessa toimintaympäristössä, alueelliset erityispiirteet huomioivalla tavalla. Erilaiset ICT-ratkaisut ja digitalisaatio ovat tässä keskeisiä välineitä.

Maakunnan järjestämisaosaaminen

- Toteutettaisiin modulaarisena erikoistumiskoulutuksena, jonka laajuus ja moduulit voivat määrittyä henkilön tarpeen mukaan. Opinnot ovat monialaisia (ml. tuotantotalous, ICT ja digitalisaatio, sosiaali- ja terveystaloustiede ja -hallintotiede), ja ne tuotetaan ammattialat yhdistävänä koulutuksena.
- Sisältöjä: asiakaslähtöisen sote-järjestelmän ohjaukseen sekä sosiaali- ja terveystaloustalouden että perus- ja erikoistason integraatioon ja palvelukokonaisuuksiin kuten myös kustannusten hallintaan integraation avulla. Palveluketjun hallinnan osaaminen edellyttää sujuvien palveluketjujen muodostamista sekä monialaisten, perustason ja erityistason palveluiden integrointia.

Maakunnan järjestämisoosaaminen

- Tiedolla johtaminen rakentuu tiedon tuottamisen ja hankkimisen sekä tiedon hyödyntämisen osaamiselle.
- Talousosaaminen sisältää hankintaosaamisen, kustannusvaikuttavuuden ja -tehokkuuden varmistamisen sekä kustannusten hallinnan.
- Järjestämisvastuu edellyttää eettisten näkökohtien huomioon ottamista ja lainsäädännön tuntemista. Järjestäjätaholla on keskeinen rooli myös edellytysten luomisessa TKI-toiminnalle ja siihen liittyvälle alueelliselle yhteistyölle

Uuden sote-tuotannon johtamisen ja kehittämisen koulutus

- Keskijohdolla ja esimiehillä on merkittävä rooli monialaisen toiminnan ja osaamisen kehittämisessä ja johtamisessa, uusien muun muassa digitalisaation mahdollistamien asiakaslähtöisten toimintamallien kehittämisessä sekä tiedolla ja osaamisella johtamisessa.
- Koulutusta voidaan tarjota johtamisen erikoisammattitutkintona (johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto 1.1.2019 lukien) erityisesti keskijohdolle/alemman korkeakoulututkinnon suorittaneille. Ylimmälle johdolle korkeakoulut ja muut koulutuksen tuottajat suuntaavat esimerkiksi MBA-koulutuksia.

Uuden sote-tuotannon johtamisen ja kehittämisen koulutus

- Koulutuksen sisällöissä painottuvat erityisesti muutokset johtaminen ja osaamisen johtaminen, strategiatyö, asiakaslähtöisten palvelujen johtaminen ja hankinnat, palveluiden tuottajan rooli, sekä henkilöstövoimavarojen, osaamisen, työhyvinvoinnin ja monialaisen yhteistyön johtaminen.
- Toiminnan kehittäminen ja laadunhallinta, toiminnan laadun ja asianmukaisuuden omavalvonta sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen palvelutuotannon johtamisessa.
- Muutokset toimintaympäristössä, toimintatavoissa ja palvelumuodoissa edellyttävät monipuolista osaamista palvelumuotoilusta, palvelutuotannon ohjaamisesta, hankinnoista, budjetoinnista ja kustannusten hallinnasta. Digitalisaatio on keskeinen muutostekijä johtamisessa. Digitalisaation hyödyntämisellä tulee olemaan keskeinen merkitys myös tiedolla johtamisessa ja asiakaslähtöisten palvelujen kehittämisessä.